

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางระหว่างเชื่อมโยงระหว่างเอเชียใต้ เอเชียตะวันออก และ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีพรมแดนทางบกติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ ประกอบด้วย ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหภาพพม่าและมาเลเซีย ซึ่งมีระยะทางกว่า 5,326 กิโลเมตร ตลอดแนวพรมแดนของประเทศไทยมี ช่องทางติดต่อระหว่างประเทศ ซึ่งบริเวณช่องทางติดต่อบริเวณชายแดน กลายเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยในการค้าขายกับ ประเทศเพื่อนบ้านและการผ่านแดนจากประเทศไทยไปยังอีกประเทศอื่น (เวียดนาม จีน และอินเดีย เป็นต้น) โดยผ่านเส้นทางของประเทศเพื่อนบ้าน “การค้าชายแดน” หมายถึง การค้าที่เกิดขึ้น ในรูปแบบต่างๆ ของประชาชนหรือผู้ประกอบการค้าที่มีภูมิลำเนาอยู่ในและนอกเขตพื้นที่ โดยค้าขาย ผ่านพื้นที่ที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศที่มีพรมแดนติดกันโดยที่สินค้านั้นไม่ได้มีการขนส่งต่อไป ยังประเทศ ที่สาม ซึ่งในการที่จะส่งออก หรือ นำสินค้าเข้าแต่ละครั้งผู้ที่ส่งออกหรือ นำเข้าจะต้องมีการปฏิบัติพิธีการศุลกากรให้ครบถ้วน ไม่ว่าจะสินค้านั้นจะต้องเสียภาษีอากรในการส่งออกหรือนำเข้า ก็ตาม (จิตพล ชัยมะดัน, 2554)

การค้าชายแดนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้า ไทยในตลาดประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์ที่เชื่อมต่อกับ ประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีต้นทุนค่าขนส่งต่ำและยังเป็นแหล่งระบายสินค้าที่ล้นตลาดของไทย ตลอดจน ยังเป็นช่องทางในการหาวัตถุดิบที่มีราคาถูกเพื่อป้อนเข้าสู่โรงงานผลิตสินค้าภายในประเทศ ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิต ทำให้สินค้าดังกล่าวมีราคาต่ำลง อันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคภายในประเทศ ของไทยและสามารถส่งออกสินค้าที่มีราคาต้นทุนต่ำลงเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ทางด้านราคาในตลาดโลกเพิ่มขึ้น โดยประเทศไทยมีช่องทางค้าขายตามแนวชายแดนกับประเทศเพื่อน บ้านประมาณ 89 จุด (รวมจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราวและจุดผ่อนปรน) และมีแนวโน้ม ที่จะเปิดจุดการค้าผ่านแดนเพิ่มขึ้น โดยช่องทางการค้าชายแดนที่กระจายอยู่ตามจังหวัดชายแดนต่างๆ มีกิจกรรมการค้าการลงทุนแตกต่างกันไป ซึ่งปัจจุบันการค้าชายแดนมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค โดยไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ ที่จะช่วยสนับสนุนให้ไทยมีบทบาทในการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านเส้นทางสำคัญ ที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคหรือที่รู้จักกันดีในนามของระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง สำหรับ เส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคนี้ เชื่อมต่อระหว่างเมืองสำคัญในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งประกอบด้วย 6 ประเทศ คือ ไทย จีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) เวียดนาม กัมพูชา ลาว และเมียนมาร์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ตามภูมิภาค ได้แก่ แนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) แนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) และแนวพื้นที่เศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor) ภายหลังจากที่เส้นทางเชื่อมโยง ระหว่างภูมิภาคเหล่านี้มีการพัฒนาแล้วเสร็จอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นจะส่งผลให้เกิดกิจกรรมทาง

เศรษฐกิจตามแนวการค้าชายแดนที่มีเส้นทางเหล่านี้พาดผ่านทำให้มีปริมาณการขนส่งและกิจกรรมเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องด้านอื่นเพิ่มมากขึ้นด้วย กอปรกับจะมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเต็มรูปแบบในปี 2558 ยิ่งทำให้การค้าชายแดนมีความคึกคักเป็นพิเศษ (เรวดี แก้วมณี, 2556)

ไทยและกัมพูชามีพรมแดนติดต่อกันเป็นระยะทางยาว 800 กิโลเมตร โดยประเทศไทยมีพื้นที่ติดกัมพูชาสองภูมิภาค ได้แก่ ภาคตะวันออก (สระแก้ว จันทบุรี และตราด) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี) ความนิยมและต้องการสินค้าของไทยในประเทศกัมพูชาเป็นที่ยอมรับของประชาชนในกัมพูชาถึงคุณภาพของสินค้าไทย สินค้าอุปโภคบริโภค การเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทย ทำให้การค้าชายแดนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีมูลค่าสูงถึง ร้อยละ 80 ของมูลค่าการค้ารวมระหว่างทั้งสองประเทศ การค้าชายแดนไทยในบริเวณชายแดนไทยกัมพูชานั้น ยังมีโอกาสสำหรับผู้ค้า นักธุรกิจไทย อย่างมาก เนื่องจากความพร้อมของประเทศไทยในด้านเส้นทางการขนส่งสินค้าจากประเทศไทยสู่กัมพูชา มีความพร้อมทำให้ช่วยลดต้นทุนของสินค้าไทย นอกจากนี้การค้าชายแดนยังส่งเสริมภาคธุรกิจด้านการท่องเที่ยวร่วมกันของทั้งสองประเทศ

จากข้อมูลของด่านศุลกากรจันทบุรี สำนักงานศุลกากรภาคที่ 1 กรมศุลกากร เกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกสินค้านำเข้าระหว่างไทยและกัมพูชา 10 อันดับเรียงตามมูลค่าสูงสุด ประจำปีงบประมาณ 2558 (ต.ค. 57-ก.ย.58) ปรากฏดังตารางที่ 1.1 และ 1.2

ตารางที่ 1.1 รายงานสินค้าส่งออก 10 อันดับเรียงตามมูลค่าสูงสุดประจำปีงบประมาณ 2558 (ต.ค. 57-ก.ย.58)

ลำดับ	ชนิดสินค้า	มูลค่าการค้า	
		บ้านฝักกาด	บ้านแหลม
1	น้ำมันเบนซินออกเทน 91	86,147,762.33	369,609,460.48
2	เครื่องใช้ไฟฟ้า	23,346,572.03	379,758,203.64
3	เครื่องดื่มประเภทนม	156,542,143.31	149,162,488.04
4	เครื่องดื่มประเภทให้พลังงาน	69,546,679.77	159,036,847.64
5	โทรศัพท์มือถือ	0.00	208,972,714.87
6	ขนม	112,084,344.02	7,085,150.86
7	ผลิตภัณฑ์ทำจากยาง	70,440,044.22	61,411,848.45
8	รถยนต์นั่งสำเร็จรูปใหม่	10,649,600.00	117,569,677.70
9	เปียร์	104,437,529.58	17,949,276.28
10	อาหารสำเร็จรูป	68,850,336.60	21,659,936.45
	อื่นๆ	817,875,702.86	578,131,652.70
	รวม	1,519,920,714.72	2,070,347,257.11

ที่มา : ด่านศุลกากรจังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ 1.2 รายงานสินค้า นำเข้า 10 อันดับเรียงตามมูลค่าสูงสุด ประจำปีงบประมาณ 2558 (ต.ค. 57-ก.ย.58)

ลำดับ	ชนิดสินค้า	มูลค่าการค้า	
		บ้านฝักกาด	บ้านแหลม
1	มันสำปะหลังเส้น	8,150,000.00	5,000,000.00
2	เมล็ดถั่วเหลือง	0.00	60,000.00
3	ชิ้นส่วนรองเท้า	0.00	4,354,623.17
4	หนังกระป๋องหมักเกลือ (ไม่ฟอก)	9,045,000.00	1,445,000.00
5	น้ำมันยางธรรมชาติยังไม่ได้แปรรูป	4,800,000.00	0.00
6	แป้งมันสำปะหลัง	0.00	2,665,600.00
7	หัวมันสำปะหลัง	2,800,000.00	100,000.00
8	ปลาน้ำจืดหมักเกลือ	0.00	1,485,000.00
9	อุปกรณ์ใช้งานเก่าใช้แล้ว	0.00	1,184,805.12
10	พริกสด	401,125.00	297,750.00
	อื่นๆ	2,448,100.00	450,800.00
	รวม	27,644,225.00	17,043,578.29

ที่มา : ด้านศุลกากรจังหวัดจันทบุรี

นอกจากการนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านด่านการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาแล้วนั้น บริเวณตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชายังมีผู้ประกอบการร้านค้า ลูกค้า/นักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ เข้ามาจับจ่ายซื้อของในบริเวณตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านพรมแดนบ้านฝักกาด และด้านพรมแดนบ้านแหลม อย่างไม่ขาดสาย นับเป็นการพัฒนาพื้นที่และเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน ส่งเสริมการพัฒนาเมืองชายแดนเพื่อการค้าการลงทุนดังเช่นตลาดการค้าชายแดนอรุณประเทศ (ตลาดโรงเกลือ) จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อ ผู้ประกอบการ ประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยว ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย – กัมพูชา กรณีศึกษาตลาดการค้าชายแดนจังหวัดจันทบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี และ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี ระหว่างด้านพรมแดนบ้านฝักกาด และ ด้านพรมแดนบ้านแหลม

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

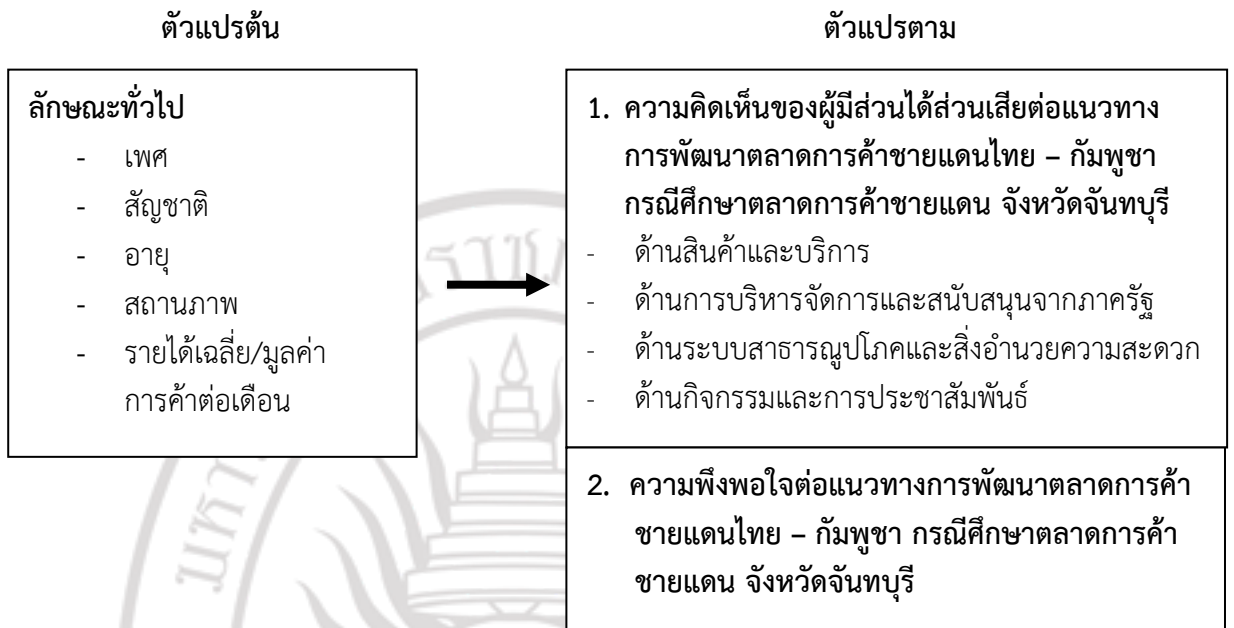
1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี ระหว่างด่านพรมแดนบ้านฝักกาด และ ด่านพรมแดนบ้านแหลม
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจในแนวทางการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี ระหว่างด่านพรมแดนบ้านฝักกาด และ ด่านพรมแดนบ้านแหลม

ขอบเขตของโครงการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย (Scope of Research) ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา/ตัวแปร ศึกษา
ศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี ระหว่างด่านพรมแดนบ้านฝักกาด และ ด่านพรมแดนบ้านแหลมในประเด็น สินค้าและบริการ การบริหารจัดการและสนับสนุนจากภาครัฐ ระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากร คือ ประชาชนในจุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มีประชากร 1,200,000 คน และ จุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มีประชากร 100,000 คน ซึ่งจำแนกเป็นผู้มีส่วนได้เสีย 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ลูกค่านักท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ ผู้ประกอบการ และตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีส่วนได้เสีย 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ลูกค่านักท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ ผู้ประกอบการ และตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง ในด่านพรมแดนบ้านฝักกาด และ ด่านพรมแดนบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ
3. ขอบเขตด้านสถานที่ เขตการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด, จุดผ่านแดนบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา เดือนมกราคม 2559 - เดือนกันยายน 2559

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีสถานภาพต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี ระหว่างด่านพรมแดนบ้านฝักกาด และ ด่านพรมแดนบ้านแหลมที่แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวทางการพัฒนา หมายถึง รูปแบบ วิธีการ นโยบายการสนับสนุน ส่งเสริมให้การบริหารจัดการตลาดการค้าชายแดนไทย- กัมพูชา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตลาดการค้าชายแดนไทย – กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี หมายถึง ด่านพรมแดนบ้านฝักกาด และ ด่านพรมแดนบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง บุคคลที่ได้รับประโยชน์และไม่ได้รับประโยชน์ในตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ได้แก่ ลูกค้า/นักท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ ผู้ประกอบการ และตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

สินค้าและบริการ หมายถึง ราคา คุณภาพ บุคลากร/เจ้าหน้าที่/ผู้ประกอบการ ขั้นตอนการดำเนินงาน ความเพียงพอ ของสินค้าอุปโภคและบริโภค รวมถึงให้บริการในตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ด่านพรมแดนบ้านฝักกาด และ ด่านพรมแดนบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

การบริหารจัดการและสนับสนุนจากภาครัฐ หมายถึง ความสามารถในการให้บริการ ความซื่อสัตย์สุจริตของบุคลากร/เจ้าหน้าที่ การจัดสรรงบประมาณ เครื่องมืออุปกรณ์ ช่องทางการให้บริการและขั้นตอนการให้บริการของบุคลากร/เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ด้านระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง ความเพียงพอ ความสะอาด ความปลอดภัย ความเหมาะสม ความสะดวก และสภาพแวดล้อมของระบบ สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ด้านกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและเป็นประโยชน์ต่อการใช้บริการและการประกอบธุรกิจ ช่องทางการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การแจ้งข้อมูล และจุดประชาสัมพันธ์ ในตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านพรมแดนบ้านฝักกาด และ ด้านพรมแดนบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

จุดผ่านแดนถาวร หมายถึง การเปิดช่องทางเข้า-ออก เป็นการถาวร และประชาชนทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้โดยมีการกำหนดเฉพาะเวลา ปิด-เปิด

จุดผ่านแดนชั่วคราว หมายถึง การเปิดช่องทางผ่านเข้า-ออกโดยมีการกำหนดระยะเวลาตามความจำเป็นที่ต้องการใช้ประโยชน์ ผ่านเข้า-ออกจุดผ่านแดนชั่วคราว ตามภารกิจของเอกชนที่ร้องขอ

จุดผ่อนปรน หมายถึง จุดที่กระทรวงมหาดไทยมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนผ่อนปรนให้มีการค้าขายบริเวณชายแดนในพื้นที่สำหรับการซื้อขายสินค้าเล็กๆ น้อยๆ ที่จำเป็นต่อการอุปโภคบริโภคกับประชาชนของประเทศเพื่อนบ้าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับข้อมูลแนวทางการพัฒนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย - กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี